Novitates Theriologicae, Pars 15: 87–89 (2022)
Українське теріологічне товариство НАН України

Олексій Крохмаль — геолог, мікротеріолог, біостратиграф, палеогеограф плейстоцену

Марина Комар

Національний науково-природничий музей НАН України (Київ)
e-mail: maryna.kom@gmail.com; orcid: 0000-0002-7688-547X

Komar, M. **Oleksii Krokhmal, a geologist, micromammalogist, biostratigrapher, and paleogeographer of the Pleistocene.** — Oleksii Ivanovych is a well-known Ukrainian biostratigrapher-paleontologist, Candidate of Geological Sciences. He devoted his scientific activity to the study of fossil small mammals of the Pleistocene of Ukraine and adjacent territories. The main goal of his scientific research was to build zonal biochronological scales of taxonomic and morphometric justification to improve the correlation and stratigraphic schemes of the Quaternary of Ukraine. To solve these problems, O. Krokhmal has used not only the quantitative and qualitative composition of faunal assemblages and associations, but also the changes in morphological features of diagnostic vole teeth. His monograph 'Localities of small mammals of the Pleistocene of Ukraine and adjacent territories' (2010) is the only work in Eastern Europe, in which the geological structure of sections and fossil micromammal faunas organically complement each other.

Біографічні деталі

Олексій Іванович Крохмаль народився 19 листопада 1959 р. в м. Києві. У 1977 р. закінчив середню школу № 182 в м. Києві та вступив на біологічний факультет Київського університету ім. Т. Шевченка. На кафедрі зоології хребетних під керівництвом професорів О. Б. Кістяківського та Л. О. Смогоржевського пройшов підготовку за спеціалізацією «орнітологія».

Після закінчення (1982 р.) університету в 1982–1984 рр. працював лаборантом і старшим лаборантом в Інституті зоології АН УРСР. З кінця 1984 р. і дотепер Олексій Іванович Крохмаль працює у відділі геології антропогену Інституту геологічних наук НАН України (ІГН), де пройшов шлях від інженера до провідного наукового співробітника.

Рис. 1. Олексій Крохмаль. Український науковець, палеонтолог-стратиграф. Фото з архіву автора, 2016 р.

Ключові доробки в галузі теріології

Науковий доробок О. І. Крохмаля складає на сьогодні більш як 100 публікацій, у тому числі одну монографію. У публікаціях дослідника на постійній основі розглядаються питання геологічної будови й насиченості палеонтологічними рештками розрізів (місцезнаходжень) мікротеріофауни плейстоцену, кореляції континентальних і морських (лиманно-морських) відкладів, морфологічних особливостей еволюції зубів у ортостратиграфічних таксонах полівкових. Велика увага Олексієм Івановичем приділяється палеогеографічному аналізу і реконструкціям умов існування давніх біоценозів. Важливе місце у доробку науковця займають роботи, які присвячені аналізу викопних решток хребетних із тафоценозів квартеру. Олексій Крохмаль обґрунтував і сформулював сутність двох нових типів розрізів, які він запропонував: палеофауністичного опорного розрізу й індекс-розрізу. Ним побудовано на високому професійному рівні зональні біохронологічні шкали таксономічного і морфометричного обґрунтування за дрібними ссавцями.

Монографія «Місцезнаходження дрібних ссавців плейстоцену України та суміжних територій» (Крохмаль & Рековец 2010) отримала високу оцінку спеціалістів стратиграфічно-палеонтологічного напрямку наукової діяльності. Видання стало цінним джерелом інформації для геологів-стратиграфів, палеонтологів, теріологів та палеогеографів. У цій роботі задокументовано 138 геологічних розрізів, у відкладах яких виокремлено 181 місцезнаходження викопних решток мікротеріофауни плейстоценового віку. Фауна дрібних ссавців налічує більше ніж 230 таксонів видового і родового рангів.

У 1999 р. Олексій Іванович Крохмаль захистив дисертацію «Дрібні ссавці і стратиграфія нижнього та середнього неоплейстоцену південного заходу Руської платформи» та отримав науковий ступінь кандидата геологічних наук (науковий керівник — проф. В. М. Шовкопляс). У жовтні 2007 р. Олексій Іванович отримав атестат старшого наукового співробітника за спеціальністю «палеонтологія і стратиграфія».

Важливою частиною роботи О. І. Крохмаля є геолого-палеонтологічні експедиції та участь у наукових семінарах, значна частина яких проводиться в польових умовах або в провідних університетах і профільних інститутах України. Нині загальний експедиційний стаж науковця — майже 40 років.

Рис. 2. О. Крохмаль під час експедиційних робіт на відслоненнях лівого берега Кременчуцького водосховища біля с. Кліщинці (Черкаська обл.). Флювіогляціальні піски та гравійники Дніпровського покривного льодовика. Фото з архіву автора, 2021 р.

У колекції Олексія Івановича є понад 100 коробок з рештками (переважно зубів) дрібних ссавців плейстоцену з 17 місцезнаходжень України. Загальна кількість діагностичних зубів перевищує 1200 одиниць.

Основні результати проведених досліджень Олексій Крохмаль представив на 60 вітчизняних, закордонних і міжнародних конгресах, симпозіумах, семінарах, наукових школах та конференціях.

Чесноти, захоплення, суспільна робота

Під керівництвом Олексія Івановича Крохмаля захищено одну та підготовлено до захисту ще одну кандидатську дисертацію: 1) «Еоценові тетраподи України: стратиграфічне і палеогеографічне значення» (Є. О. Звонок, 2013 р.); 2) «Біостратиграфічне обґрунтування відносного віку границь палеогеографічних подій-реперів плейстоцену України (на основі мікротеріофауни)» (Є. С. Нездолій, 2022 р.).

Він є членом підкомісії четвертинного періоду Національного стратиграфічного комітету України, Українського підрозділу Міжнародного комітету INQUA, ученим секретарем наукового відділу ІГН, в якому працює.

Література

Крохмаль, А. И., Л. И. Рековец. 2010. *Местонахождения мелких млекопитающих плейстоцена Украины и сопредельных территорий: монография*. LAT & K. Київ, 1–330.

Крохмаль, А. И., В. Н. Шелкопляс, М. С. Комар, Н. И. Дыкань, С. К. Прилипко, [*et al.*]. 2011. Комплексное обоснование объема и границ стратиграфических подразделений плейстоцена Украины. *Геологічний журнал,* № 3 (336): 7–25.

Крохмаль, А. И. 2017. Алгоритм построения биохронологических шкал на основе мелких млекопитающих плейстоцена юга Восточной Европы. *Збірник наукових праць ІГН НАН України*, **10**: 50–60.

Krokhmal’, A. I. 2014. Reference sections of the paleofaunal subdivisions of the final Eopleistocene and Early Neopleistocene in the south of Eastern Europe. *Geological Journal*, No. 4 (349): 57–66.

Krokhmal’, O., L. Rekovets, O. Kovalchuk. 2021. Anupdated biochronology of Ukrainian small mammal faunas of the past 1.8 million years based on voles (Rodentia, Arvicolidae): a review. *Boreas*, **50** (3): 619–630. https://doi.org/10.1111/bor.12511 ISSN 0300-9483

Комар, М. **Олексій Крохмаль — геолог, мікротеріолог, біостратиграф, палеогеограф плейстоцену.** — Олексій Іванович відомий український біостратиграф-палеонтолог, кандидат геологічних наук. Наукову діяльність присвятив вивченню викопних дрібних ссавців з плейстоценових місцезнаходжень України та прилеглих територій. Основною метою наукових досліджень стала побудова зональних біохронологічних шкал таксономічного і морфометричного обґрунтування для вдосконалення кореляційних і стратиграфічних схем квартеру України. Для цього О. Крохмаль використовує не тільки кількісний та якісний склад фауністичних комплексів і асоціацій, а й зміни морфологічних ознак діагностичних зубів норицевих. Монографія «Місцезнаходження дрібних ссавців плейстоцену України та суміжних територій» (2010) є єдиною працею на теренах Східної Європи, в якій геологічна будова розрізів та викопна мікротеріофауна органічно доповнюють одна одну.